

La sardana de les monges

(Apunts sobre una tesi històrica)

Ara que els amics de Besalú i del seu Comtat, han contribuït, amb les seves aportacions, al coneixement de la nostra realitat històrica, he cregut oportú donar a conèixer uns apunts sobre la tesi que tinc entre mans i que, tracta, ni més ni menys, que de la sardana de les monges.

De fet, les dades que tenim sobre la sardana de les monges són remotes i amb música. La música, sobretot, ens complica la investigació i porta implícada la presència d'un poeta que, en escriure la lletra ha efectuat la consegüent manipulació. Es fa difícil, doncs, trobar l'entrellat de la sardana de les monges, sobretot, si tenim en compte, que els poetes tenen una imaginació òptima i no miren gaire prim.

És clar, els historiadors, ja hem de veure les coses d'una altra manera. Personalment, la forma en que es desenvolupa el fet que ha donat peu a la sardana de les monges, el trobo, fins a cert punt, sospitós. No seria la primera vegada que els elements poètics i imaginatius, desenfoquen la realitat i ens la presenten embolcallada enmig d'elements pertorbadors. Magí Pou, en la seva monografia sobre els ermitans, ho fa constar dues vegades. I Pere Corberó, quan parla dels orígens del moviment apàtrida, també diu el mateix: «la poesia, en inserir-se en l'explicació de fets històrics, distorsiona la realitat i la compromet». Magí Pou, en la seva obra més important «La documentació hebrea de l'any 1323», té una frase molt explícita, per altra banda, quan diu «...i si s'hi fiquen els músics, Déu ens en guard». No cal insistir que en emprendre l'estudi sobre la sardana de les monges, la presència d'un poeta i d'un músic, ens porta a actituds de cautela i prudència, totalment fonamentals.

En principi, el fet que unes quantes monges, induïdes per la música, s'agafin de les mans i acabin puntejant una sardana, té, una certa versemblança. La podríem acceptar, sempre i quan, no trobéssim l'element poètic distorsionador: l'abadessa que diu «balleu, balleu». Si l'abadessa, en el text sotmès a estudi, digués, «Valga'm Déu», tindria, tot plegat, més coherència. El fet, senzillament, és que, el poeta, en implicar unes monges que, ara en diríem progressistes, en una ballada de sardanes, el que fa és una hàbil promoció de la sardana com a dansa popular.

De fet, una de les dades que podria posar una mica de llum en tota aquesta complicada història de la sardana de les monges seria la procedència de l'abadessa. L'abadessa, segons diu la lletra «que n'es filla de l'empordà». Ací, l'element definidor, és a dir, l'Empordà, juga molt bé un paper inseridor de l'anècdota, dintre del context històric. Les abadesses de l'empordà, com sap molt bé tothom, si no ballen sardanes és perquè no poden. I si els dijous, no van a mercat a Figueres és, perquè, realment, l'ordre no ho permet. Les ordres religioses, en això de ballar sardanes i d'anar a mercat els dijous, són molt estrictes. Tenim, doncs, la presència de l'ordre com a element repressiu, la qual cosa implica que el «balleu, balleu» de l'abadessa, tingui un clar sentit contestatari.

Si Magí Pou no hagués mort tan jove, possiblement ens hauria explicat el perquè d'aquestes connotacions conjunturals que vénen a donar a la sardana de les monges un caire arbitrari. Nogensmenys, Pere Corberó, en insistir sobre el caràcter nobiliari d'algunes estructures monacals, explicaria també el fet que l'abadessa fos de l'empordà i acabés dient el «balleu, balleu», que motiva, parcialment, la nostra reserva.

Una de les qüestions que no queda clara en el text de la sardana de les monges és l'actitud de la superioritat. L'abadessa tenia permís de sardana? Se'n va assabentar la mare provincial, del fet? En cas d'enterar-se, al seu degut temps, quina havia estat la seva reacció? Si és així, hauríem trobat en algun lloc la documentació del trasllat de la mare abadessa a un altre lloc. Hauríem trobat cartes amb referències a l'afer i, possiblement un «dossier» publicat en alguna revista liberal. Desgraciadament, la documentació no existeix. I Pere Corberó, en manifestar la seva decepció per l'absència de qualsevol confirmació escrita, diu, textualment: «i queda completament descartada la possibilitat de posteriors reaccions a nivell episcopal».

I el Concordat? Aquesta sí que és una qüestió important. No queda clar si el Concordat va incidir en el fet. Magí Pou ho ignorava i així ho va deixar ben clar. És a dir, una obscuritat total, envolta la qüestió i, fa pensar, que alguna mà «caritativa» va fer desaparèixer els documents. En tot cas, a Sant Joan, hi ha un pastisser que afirma haver vist una carta de l'abadessa demanant galetes maries i vi bo, la qual vosa sembla donar a entendre una possible visita episcopal per discutir el cas.

Deixant de banda els tecnicismes històrics, queda ben clar que el poeta, en aprofitar l'incident, no volia fer altra cosa que reconèixer públicament la immensa popularitat de la sardana i el seu poder de convocatòria a tots els nivells. A ningú no se li ha acudit mai, per exemple, fer el «twist» de les monges. Ni que, molt menys, cas de produir-se el «twist», l'abadessa, per més de l'empordà que fos, hagués dit «balleu, balleu». Perquè, llavors sí, la mare provincial hauria intervingut amb energia.

En fi, el que volíem dir, és que, segons anava a demostrar la tesi, si haguéssim tingut temps, les sardanes, tan si són de les monges com si no, connecten amb el poble, respiren amb el poble i donen al nostre país aquesta faceta intransferible i personal. I, ara, el que podem fer és ballar sardanes sense esperar permís de l'abadessa que, per alguna cosa, hem tingut un concili i ja es poden ballar sardanes sense permís, ni butlla, ni res de res.

Jaume Farriol

- MERCERIA
- PERFUMERIA
- GENEROS DE PUNTO
- OBJETOS DE REGALO
- PAPELERIA
- PERIODICOS

G E M A

Teléfono 420

Plaza Ayuntamiento, 3

SANTA EULALIA DE RONSANA